

RAHANDUSMINISTEERIUM

Sihtasutus Eesti Rahvusvahelise
Arengukoostöö Keskus
info@estdev.ee

Teie 06.03.2026 nr 1-5/46-2026-1
Meie 27.03.2026 nr 12.2-1/848-5

Järelevamemenetluse lõpetamine ning soovitus riigihangete seaduse järgimiseks ja rikkumiste ärastamiseks

Austatud proua Kivi

02.03.2026 kirjaga nr 12.2-1/848-2 alustas Rahandusministeerium järelevamemenetlust Sihtasutuse Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus, registrikood 90015347, (edaspidi: hankija) poolt riigihangete registris minikonkursina läbiviidava riigihanke "Regionaalne koordineerimine, kasutusjuhtude valik ning raamistike väljatöötamine piiriüleste e-teenuste jaoks Ida-Aafrika Ühenduse (EAC) piirkonnas", viitenumber 305706 (edaspidi: riigihange või minikonkurss) üle.

Järelevamemenetluse ajendiks oli järelevameteade, milles osutati sellele, et vaatamata raamlepingu osapooleks oleva pakkuja soovile ei teinud hankija infotunnis mitteosalenud pakkujale teatavaks suulise teabevahetuse käiku ja sisu puudutavaid üksikasju.

Rahandusministeerium tutvus järelevamemenetluse alustamise vajaduse üle otsustamiseks riigihangete registris avaldatud andmetega, sh minikonkursi alusdokumentidega ning riigihankes osalemisest huvitatud ettevõtja ja hankija vahel toimunud teabevahetusega. Rahandusministeerium tuvastas, et hankija avaldas riigihangete registris koos pakumuse esitamise ettepanekuga kõigile viiele raamlepingu osapooleks olevatele ettevõtjatele kutse osaleda 06.02.2026 algusega kell 11:30 Microsoft Teams'i koosolekuna toimival infotunnil (kutses sisaldus koosolekulink, koosoleku ID ja pääsukood). Ent riigihangete registris ei olnud avaldatud infotunni kohta protokolliga videosalvestist, millega oleks talletatud infotunni toimumine, selle korraldus, osalejate ring ja osalejatega vahetatud teave. Enamgi veel, riigihangete registrist nähtus, et ühe ettevõtja selgitustaotlusele vastamisel teatas hankija, et tal puudus kohustus infotundi salvestada, sest kõigile raamlepingu osapooleks olevatele ettevõtjatele oli tagatud võrdne osalemise võimalus.

Eelnevalt nimetatud asjaolude pinnalt tekkis Rahandusministeeriumil põhjendatud kahtlus, et minikonkursi läbiviimisel, konkreetsemalt infotunni korraldamisel, võib olla eiratud RHS §-s 45 sätestatud elektroonilise teabevahetuse reegleid, sh suulise teabevahetuse keeldu ja/või suulise teabevahetuse dokumenteerimise kohustust (vt RHS § 45 lg-d 1-1¹ ja 5). Sellega seoses otsustas Rahandusministeerium alustada RHS § 205 lg 1 p 1 alusel järelevamemenetlust, paludes hankijal selgitada infotunni läbiviimisega seotud asjaolusid.

06.03.2026 kirjaga nr 1-5/46-2026-1 esitas hankija nõutud selgitused, vastates Rahandusministeeriumi poolt järelevalvemenetluse alustamisel tõstatatud küsimustele ning lisades vastuses kajastatud faktilisi asjaolusid dokumentaalselt kinnitavad tõendid. Hankija selgitas, et: i) infotunni korraldamise vajadus oli tingitud sellest, et seni läbi viidud kolmest minikonkursist kaks lõppesid hankelepinguta ehk nurjusid (viitenumbrid 290660, 281541) ja kolmandal juhul esitati ainult üks pakkumus (viitenumber 297645), mistõttu hankija pidas vajalikuks konkurentsi suurendamiseks täiendavalt panustada ja raamlepingu osapooltele projekti täiendavalt tutvustada; ii) 5-st raamlepingu sõlminud pakkujast osalesid infotunnis kolme ettevõtja esindajad (Cybernetica AS, Ernst & Young Baltic AS, Civitta Eesti AS), kahe ettevõtja esindajad ei osalenud (DataFox OÜ, GovConsult Sihtasutus), kuid hankija arvates oli GovConsult SA-le infotunni sisu teada, sest viimase raamlepingujärgne kontaktisik ja nõukogu liige on kaasatud raamlepingu täitmisesse infotunnis osalenud pakkuja Ernst & Young Baltic AS meeskonnaliikmena; iii) tehnilise tõrke tõttu helisalvestist ei tehtud, kuid infotund oli protokollitud käsikirjaliselt – seejuures riigihangete registris, sh teabevahetuses, ei avaldatud infotunni käiku, sest infotunnis ei jagatud teavet, mis puuduks minikonkursi kirjalikes dokumentides; iv) infotunnis kirjeldas hankija tehnilise kirjelduse 1-3. ptk-des sisalduvaid hankija ootusi ning vastates ettevõtjate küsimustele selgitas, et riigihanke skoobis ei ole maksed, et kohalike partnerite kaasamise küsimus on ammendavalt reguleeritud tehnilise kirjelduse p-s 3.8, et kasusaajate küsimus on reguleeritud tehnilise kirjelduse p-des 1.7, 2.2, 2.4, et Ida-Aafrika Ühendus on kõigi riikide esindajatele projekti info edastanud ja kõigi kaasuvate kasusaajate arv on määratud tehnilise kirjelduse 5. ptk-is sihttasemena; v) infotund aitas laiendada pakkujate ringi ning tänu infotunnile tekkis reaalne konkurents, seejuures puudutas infotunni sisu ebaolulisi elemente, mis olid avaldatud pakkujatele ka riigihanke (minikonkursi) alusdokumentides, mistõttu pidas hankija ka suulist teabevahetust õiguspäraseks; vi) minikonkursi alusdokumentides väheulatuslike muudatuste tegemine ei olnud seotud infotunniga.

Kokkuvõtvalt asus hankija seisukohale, et tõlgendades RHS §§ 45 ja 3 süstemaatiliselt, oli infotund õiguspärane ning kooskõlas riigihanke üldpõhimõtetega. Infotunni raamid olid piiratud konkurentsi suurendamise eesmärgil tehnilise kirjelduse pakkujatele lähemale viimise ja lahti selgitamisega. Infotunnis ei jagatud informatsiooni, mis andnuks eelist osalenud ettevõtjatele võrreldes raamlepingu osapooltega, kes infotunnist osa ei võtnud. Samuti ei jagatud ühelgi viisil informatsiooni, mida ei leidu minikonkursi alusdokumentides. Hankija tugines RHS § 45 lg 5 esimesele lausele, mis lubab suulist teabevahetust riigihanke ebaolulistest elementidest, kui selle sisu on piisavalt dokumenteeritud. Kui infotunnis ei muudetud tehnilist kirjeldust, ei täiendatud hanketingimusi, ei antud uut sisulist infot, ei täpsustatud pakumuste hindamise aluseid, vaid üksnes selgitati juba avaldatud tehnilist kirjeldust, siis ei olnud hankija arvates tegemist „olulise elemendi“ muutmise, vaid sisuliselt tehnilise kirjelduse suulise ettekandmisega. Infotunni läbiviimine ei vähendanud läbipaistvust ega loonud eelisseisundit, vaid aitas paremini mõista tehnilist kirjeldust. Kui infotunnile kutsuti kõik minikonkursi potentsiaalsed pakkujad (raamlepingu osapooled), kellelegi ei antud täiendavat eksklusiivset teavet ja infotunni sisu oli ühesugune kõigile, siis hankija hinnangul ei rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet. Vastupidi, kui osa pakkujaid ei saa tehnilisest kirjeldusest aru ning infotundi ei korraldata, võib tekkida olukord, kus parema varasema kogemusega pakkuja saab sisulise eelise. Infotund võib sellise varjatud ebavõrdsuse tasandada. Hankija arvates ei tohiks suulise teabevahetuse keeld olla minikonkurssides sama range ja jäik nagu see on hanketeatega algavates hankemenetlustes, sest erinevalt nt avatud hankemenetlusest on minikonkursis potentsiaalsete pakkujate ring piiratud raamlepingu osapoolteks olevate ettevõtjatega. Eelnevast tulenevalt palus hankija järelevalvemenetluse lõpetada RHS § 206 lg 1 p 3 alusel seetõttu, et rikkumist ei esine või alternatiivselt RHS § 206 lg 2 p 2 alusel, mis sätestab, et alustatud järelevalvemenetluse võib lõpetada, kui rikkumise asjaolusid ja muid tegureid arvesse võttes puudub järelevalvemenetluse läbiviimiseks oluline avalik huvi või ettekirjutuse tegemiseks põhjendatud vajadus.

Rahandusministeerium, olles tutvunud hankija vastuses toodud argumentide ja põhjendustega, jääb varasemalt järelevalvemenetluse alustamisel selgitatu juurde. RHS § 30 lg-s 5 on minikonkurssi defineeritud kui raamlepingu poolteks olevate pakkujate vahel RHS-is ja raamlepingus sätestatud korras korraldatavat konkurssi, mille eesmärgiks on hankelepingu sõlmimine. Seega on minikonkurss käsitatav riigihanke menetlusena RHS § 4 p 17¹ tähenduses, mille kohaselt on riigihanke menetlus igasugune RHS-i alusel läbi viidav menetlus, mille eesmärk on hanke- või raamlepingu sõlmimine või ideekavandi saamine (vt ka RHS-i muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, 491 SE I, seletuskiri, lk 4: "Riigihanke menetluseks on seega kõik hankemenetlused, erimenetlused, dünaamiline hankesüsteem ja minikonkurss, samuti alla lihthanke piirmäära hanke- või raamlepingu sõlmimine"). Kui raamlepingu alusel, sh minikonkursi teel, sõlmitava hankelepingu eeldatav maksumus on vähemalt võrdne RHS § 14 lg-s 1 sätestatud lihthanke piirmääraga, siis on suuline teabevahetus hankija ja ettevõtjate vahel üldjuhul keelatud ning kogu riigihankega seotud teabevahetus, sh riigihanke alusdokumentide kättesaadavaks tegemine ning pakkumuse ja selgituste esitamine, peab toimuma elektrooniliselt (vt RHS § 45 lg-d 1-1¹; vt ka RHS-i ja kunstiteoste tellimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, 177 SE I, seletuskiri, lk 2 jj). Nõuded elektroonilise teabevahetuse seadmele on kehtestatud riigihalduse ministri 09.08.2017 määrusega nr 61 [RT I, 15.08.2017, 3].

Elektroonilise teabevahetuse nõude täitmiseks ei piisa pelgalt elektroonilise vorminõude täitmisest tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 80 tähenduses. Ühtlasi ei piisa RHS § 45 lg-s 1 sätestatud kohustuse järgimiseks üksnes kirjalikku taasesitamist võimaldava vorminõude järgimisest. RHS § 45 lg-s 1 kehtestatud elektroonilise teabevahetuse nõuet tuleb mõista tingimusena, mille kohaselt peab kogu riigihankega seotud suhtlus hankija ja ettevõtjate vahel toimuma RHS § 4 p-s 2 sätestatud elektroonilise vahendi kaudu. RHS § 45 lg-s 1 nõutud elektroonilise teabevahetuse kohustuse täitmiseks tuleb järgida kõiki viidatud ministri määruses sätestatud nõudeid. Eelduslikult on vastavad nõuded täidetud siis, kui hankija ja ettevõtjate vaheline teabevahetus on toimunud riigihangete registris, kus on muu hulgas tagatud kogu infovahetuse talletamine läbipaistvalt ja tagantjärele objektiivselt kontrollitavalt. RHS-is ette nähtud juhtudel teadete riigihangete registris avaldamise kohustuse täitmise korral on Eestis lubatud riigihanke menetlus ise läbi viia - nt pakkumused vastu võtta ja menetleda - ja sellega seotud suhtlust pidada (riikliku) riigihangete registri asemel ka hankija enda arendatud või turul sellise teenuse pakkujate keskkondades. Seda siiski tingimusel, et selline kommertsplatvorm vastab samuti RHS § 45 lg 8 alusel kehtestatud määruse nõuetele (vt ka D. Minumets. RHS § 45 komm-d 9-12 – M. A. Simovart, M. Parind, E. Fels (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2025).

Suuline teabevahetus hankija ja ettevõtja(te) vahel kätkeb endas tõsiseid ohte RHS § 3 p-des 1-2 ette nähtud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele, eriti riigihanke läbipaistvusele ja kontrollitavusele ning kõigi ettevõtjate võrdsele kohtlemisele. Seepärast on suuline teabevahetus üldreeglina keelatud. Erandlikud olukorrad, millal riigihankega seotud teabevahetus ei pea toimuma eelnevalt kirjeldatud viisil elektrooniliselt, on loetletud RHS § 45 lg 2 p-des 1-5. Lisaks sätestab RHS § 45 lg 5, et suuline teabevahetus on lubatud üksnes riigihanke ebaolulistest elementidest ning tingimusel, et selle sisu on piisavas ulatuses dokumenteeritud. Sealjuures riigihanke olulised elemendid, mille puhul suuline teabevahetus ei ole lubatud, on riigihanke alusdokumendid, pakkumus ja taotlus. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL põhjenduse 58 kohaselt on suulise suhtluse dokumenteerimine vajalik selleks, et tagada piisav läbipaistvus, mis võimaldab tõendada, et on järgitud ettevõtjate võrdse kohtlemise põhimõtet. Dokumenteerimise piisavusele hinnangu andmine sõltub kooskõlast riigihanke korraldamise üldpõhimõtteks oleva läbipaistvuse kohustusega. Hankija peab dokumenteerima piisavas ulatuses ja sobival viisil eelkõige sellise suulise suhtluse pakkujatega, mis võib olulisel määral mõjutada pakkumuste sisu ja hindamist. Sobiva dokumenteerimise viisina nimetavad direktiivide põhjendused kirjalikku (kirjalikku taasesitamist võimaldavat) vormi või helisalvestusvahenditega

dokumenteerimist või suhtluse peamistest elementidest kokkuvõtte tegemist. Seega on hankijal riigihankes kohustus tagada suuliselt käsitletud teemade ja vahetatud info jäädvustamine ulatuses, mis võib mõjutada oluliselt pakkumuse sisu ja selle hindamist ning mis selliselt tagab läbipaistvuse põhimõtte järgimise riigihankes (vt D. Minumets. RHS § 45 komm-d 35-36 – M. A. Simovart, M. Parind, E. Fels (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2025).

RHS-is ei ole ette nähtud ja eraldi reguleeritud infotunni läbiviimist. Kui kirja pandud kujul tehnilises kirjelduses esitatud nõuete põhjal ei ole ettevõtjatel võimalik pakkumust koostada ning esineb oht, et erinevad ettevõtjad mõistavad tehnilist kirjeldust erinevalt, siis võib see viidata pigem puudulikule ja ebapiisavalt koostatud riigihanke alusdokumendile, mitte vajadusele korraldada tehnilise kirjelduse suuliseks ettekandmiseks infotunde. Kohtupraktikas on korduvalt leitud, et tehniline kirjeldus peab olema sõnastatud selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt, et kõik piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelikud pakkujad mõistaksid täpselt selle ulatust ning saaksid sellest ühtemoodi aru (nt EKO C-368/10: *Euroopa Komisjon vs Madalmaad*, p 88; C-171/15: *Connexion Taxi Services*, p 40). Selgelt sõnastatud tehniline kirjeldus annab piisavalt arukatele, kogunud ja mõistlikult hoolsatele ettevõtjatele võimaluse luua konkreetne ettekujutus lepingu esemest ning võimaluse koostada sellest lähtuvalt pakkumus (vt EKO C-423/07: *Euroopa Komisjon vs. Hispaania Kuningriik*, p 58; RKHKO 22.02.2012, nr 3-3-1-2-12 , p 15.2). Seega on seadusandja eeldanud, et hankija koostab tehnilise kirjelduse piisavalt selgelt ja ühemõtteliselt – so selliselt, et see ei vaja täiendavalt suulist ettekandmist ja selgitamist.

Rahandusministeerium jääb selle juurde, et RHS ei näe ette erisusi erandlikel juhtudel lubatult suulises vormis peetava teabevahetuse dokumenteerimise kohustusest lihthanke piimäärale vastava või sellest suurema eeldatava maksumusega minikonkurssides – so olukordades, kus võimalike pakkujate ring on piiratud eelnevalt välja valitud ettevõtjatega ning kõigile raamlepingu osapoolteks olevatele ettevõtjatele oli tagatud võrdne võimalus suulises teabevahetuses vahetult osaleda. Raamlepingu alusel korraldatavas minikonkursis on pakkujate ring piiratud raamlepingu osapoolteks olevate ettevõtjatega (RHS § 30 lg-d 2 ja 5). Hankijal on kohustus teha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepaneku pakkumuse esitamiseks kõigile raamlepingu osapoolteks olevatele pakkujatele, kes suudavad sellist hankelepingut täita (RHS § 30 lg 9 p 1). Seepärast on pakkumuse esitamisest huvitatud ettevõtjatele tagatud võrdne võimalus teada saada infotunni toimumisest. Sellest hoolimata on suulise teabevahetuse piisavas ulatuses dokumenteerimisel täita oluline roll ka minikonkursi korral. Seda esiteks põhjusel, et raamlepingu sõlminud pakkujatel ei ole kohustust ning ei pruugi olla alati võimalust infotunnis osaleda – mitteosalemine aga ei tohi kahjustada nende õigust pakkumust esitada. Selleks, et ka infotunnis mitteosalenud ettevõtjateni jõuaks pakkumuse koostamise seisukohast tähtsust omada võiv teave, peaks infotunnis toimunud teabevahetus olema talletatud ja tulenevalt riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest enne pakkumuste esitamise tähtpäeva koos riigihanke alusdokumentidega avaldatud. Teiseks võib dokumenteerimine olla vajalik ka hankijale endale, vältimaks hilisemaid vaidlusi selle üle, millist infot infopäeval käsitleti või ei käsitletud ja kuidas tuli riigihanke alusdokumentidest aru saada. Mõõname, et avatud hankemenetluses, kus potentsiaalsete pakkujate ring ei ole piiratud ja pakkumuse peab põhimõtteliselt saama esitada iga ettevõtja (RHS § 51), võib suulise infovahetuse dokumenteerimise kohustuse eiramisel olla hüpoteetiliselt suurem negatiivne mõju riigihanke menetluse tulemusele ning seetõttu oleks tegemist suuremat raskuskaalu eviva rikkumisega. Nimetatud asjaolu aga hinnatakse mitte RHS-i objektiivse rikkumise tuvastamisel, vaid arvestatakse diskretsiooniliselt rikkumise suhtes kohaste järelevalvemeetmete valikul.

Käesoleval juhul leiab Rahandusministeerium, et hankija ei ole käitunud infotunni läbiviimisel ja selle dokumenteerimisel õiguspäraselt. Ennekõike nähtub hankija esitatud teabest, et sisuliselt on infotunnis võimaldatud ettevõtjatel küsida ja saada suulises vormis selgitusi minikonkursis koostatud tehnilise

kirjelduse kui riigihanke alusdokumentide kohta. Nimetatu on otseselt vastuolus RHS § 45 lg 5 teises lauses sõnaselgelt sätestatud keeluga, mille järgi ei ole riigihanke alusdokumentide osas suuline teabevahetus lubatud. Riigihanke alusdokumentide, sh tehnilise kirjelduse, kohta RHS §-s 46 nimetatud selgituste esitamine kui osa hankija ja ettevõtjate vahelisest teabevahetusest pidi toimuma vastavalt RHS § 45 lg-tele 1-1¹ elektrooniliselt. Elektrooniline teabevahetus riigihangete registris tagab eelduslikult alati ka teabevahetuse läbipaistvuse, kontrollitavuse ja ettevõtjate võrdse kohtlemise – igale pakkumuse esitamisest huvitatud ettevõtjale on registri kaudu nähtav nii selgituspäring kui ka hankija vastus sellele, ilma, et hankija peaks selgitustoiminguid eraldi protokollima. Asjaolu, et suuline teabevahetus piirdus tehnilises kirjelduses kui kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis koostatud dokumendis sisalduvate tingimuste selgitamisega (sh täpsustamisega või viitamisega dokumendi asjakohasetele punktidele), st hankija ei läinud teabe jagamisel riigihanke alusdokumentidega vastuollu, ei muutnud ega täiendanud neid, ei tähenda, et tegemist ei oleks olnud elektroonilise teabevahetuse reeglitega hõlmatud selgituste esitamisega RHS § 45 lg 1 ja § 46 lg 1 tähenduses ning keelatud teabevahetusega RHS § 45 lg 2 tähenduses. Vastavalt RHS § 46 lg-le 3 ei saa ka elektrooniliselt esitatavad selgitused sisaldada uut teavet või muuta riigihanke alusdokumente. Etteheide hankijale seisneb mitte selles, et hankija oleks (pakkujaid eksitavalt ja õigustühiselt) püüdnud selgituste teel muuta tehnilist kirjeldust, vaid hankijale heidetakse ette, et selgituste esitamine on elektroonilise teabevahetuse reeglite järgimisel asemel toimunud suuliselt. Ent isegi siis, kui nõustuda hankijaga, et tegemist ei olnud riigihanke alusdokumentide kohta antavate selgitustega, mille puhul kehtib elektroonilise teabevahetuse nõue, vaid pelgalt teabevahetusega riigihanke ebaolulistes elementides, ei saaks Rahandusministeerium kuidagi asuda seisukohale, et suulise teabevahetuse sisu oli antud juhul piisavas ulatuses dokumenteeritud. Väidetavalt hankija õigusnõustaja poolt omakäeliselt tehtud napid märkmed (mis ei ole dateeritud, protokollija ja osalejate poolt allkirjastatud jne) piisava dokumenteerimise nõuet ei täida. Seda ainuüksi seepärast, et kõnelaused märkmed, mida hankija nimetab protokolliks, ei kajasta mitmeid olulisi küsimusi, mida infopäeval arutati. Käsikirjaliste märkmete ebapiisavus on ilmne, kui neid kõrvutada järelevalvemenetluses esitatud hankija töötaja seletusega, mis on protokolliks nimetatud märkmetest oluliselt detailsem ning sisukam.

Ülaltoodud asjaoludel ja põhjendustel leiab Rahandusministeerium, et hankija ei ole minikonkursis infotunni läbiviimisel järginud RHS § 45 lg-tes 1-1¹ ja 5 sätestatud. Siiski ei too see praegusel juhul kaasa hankijale järelevalvemenetluses ettekirjutuse tegemist.

Minikonkursis on pakkumused juba esitatud ja pakkujate ring enam muutuda ei saa – pärast pakkumuste esitamise tähtaja möödumist ei ole hankijal võimalik lõpetada, sh kõrvaldada või heastada, RHS-i rikkumist, mis seisnes elektroonilise teabevahetuse reeglite eiramises riigihanke alusdokumentide kohta selgituste esitamisel. Järelikult on kõnealusel juhul välistatud hankijale ettekirjutuse tegemine RHS § 208 lg 2 alusel rikkumise lõpetamiseks ning kõne alla saaks tulla üksnes RHS § 208 lg-s 1 nimetatud ettekirjutus riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamiseks, mille eelduseks on riigihanke menetluse õigusjätkamist jätkamist takistavate asjaolude tuvastamine.

Ettekirjutuse tegemisel on Rahandusministeeriumil kohustus arvestada erinevaid huve ja lähtuda kaalutusreeglitest. Kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ja õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve. Seejuures ei tohi pörkuvaid huve kaaluda vaid abstraktselt, vaid arvestada tuleb nende mõjutamise ulatust ja kokkusobitamise võimalusi (vt RKHKo 26.05.2021, nr 3-17-2013, p 27). Igasuguse mitte-kõrvaldatava iseloomuga RHS-i rikkumise tuvastamine ei ole riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamiseks ettekirjutuse tegemiseks veel küllaldane alus. Seadusest tulenevalt on RHS § 208 lg-s 1 ja lg-s 2 ette nähtud ettekirjutused haldusaktid, millel võib olla negatiivne mõju mitte ainult hankijale, vaid ka kolmandatele isikutele, nt pakkujale, kelle pakkumus on edukaks tunnistatud

ning kes on teinud ettevalmistusi ja kulutusi pakkumuse koostamiseks ja hankelepingu täitmisele asumiseks. Käesoleval juhul põrkuvad ennekõike avalik huvi, mis seisneb riigihanke läbiviimise õiguspärasuses ja järelevalveteate esitanud ettevõtja võimalik erahuvi minikonkursi kehtetuks tunnistamise tulemusel omandada võimalus osaleda edukalt samaesemelises kordushankes (vt VAKO 16.03.2021, nr 30-21/220308, p 16; EKo C-689/13: *PFE*, p 27) hankija huviga sõlmida hankeleping, et tagada hankelepingu esemeks oleva tegevuse realiseerimine, ning minikonkursis pakkumuse esitanud ettevõtjatega majandushuviiga osutada edukaks ja sõlmida hankeleping.

Rahandusministeeriumile teadaolevatel asjaoludel ei toonud elektroonilise teabevahetuse reeglite, sh piisavas ulatuses dokumenteerimise kohustuse, eiramine hankija poolt kaasa reaalseid negatiivseid mõjutusi pakkujate ringile. Raamleping on suletud süsteem: raamlepingu alusel saab hankelepinguid sõlmida üksnes pakkujatega, kellega raamleping sõlmiti (RHS § 30 lg 2). Riigihangete registrist ei nähtu, et mõni ettevõtja, sh järelevalveteate esitaja, oleks enne infotunni toimumist teatanud hankijale infotunnis osalemist takistavast mõjuvast põhjusest ja sellega seoses taotlenud infotunni toimumisaja edasilükkamist. Seega oli kõigil raamlepingu osapoolteks olevatel ettevõtjatel võrdne võimalus infotunnist osa võtta. Lisaks ei saanud praegusel juhul infotunnis mitteosalemine takistada ühelgi raamlepingu osapoolteks oleval ettevõtjal pakkumust esitada. Kuigi hankija ei teinud teabevahetuses selgitustaotlusele vastamisel teatavaks infotunni protokollid, oli hankija enne pakkumuste esitamise tähtpäeva ettevõtjale selgitanud, et infotunnil toimunud suuline teabevahetus piirdus minikonkursi alusdokumentides kirjalikku taasesitamist võimaldaval kujul sisalduva teabega (vt ID 1056407, 19.02.2026 koondvastus, lk 4, p 10: "Infotunnis selgitas hankija üksnes alusdokumente ja projekti eesmärgi ehk uut informatsiooni, mida alusdokumentides juba sätestatud ei ole, infotunnis ei jagatud").

Enamgi veel, järelevalveteate esitaja on ise Rahandusministeeriumile teatanud, et "ta poleks nagunii pakkumust esitanud" – põhjendades seda väitega, et minikonkursi tingimused on tema arvates ebakompetentselt koostatud. Rahandusministeerium lähtub nii haldusjärelvalves kui ka riiklikus järelevalves avaliku huvi kaitsmise kaalutlustest (RHS § 203 lg 1 ja § 205 lg 1). Järelevalvet ei tehta erahuvide kaitseks. Minikonkursi tingimuste kui riigihanke alusdokumentide vaidlustamiseks on RHS-is ette nähtud spetsiifiline kord – vaidlustuse esitamine riigihangete vaidlustuskomisjonile (vt ka RHS § 185 lg 1, lg 2 p 1, § 189 lg 5). Seadusandja on selgitanud, et järelevalve ülesandeks ei ole dubleerida subjektiivset õiguskaitset võimaldavat vaidlustusmenetlust. Hanke alusdokumendid ja hankija otsused on ennekõike vaidlustusmenetluse esemeks. Järelevalve käigus riigihanke kehtetuks tunnistamine oma totaalse ja absoluutse õigustühistava toime tõttu ei võimalda huvitatud isikutel tulemuslikult kaitsta oma huve ega taastada rikutud õigusi parimal võimalikul viisil, sest riigihanke kehtetuks tunnistamise kaudu ei ole võimalik "saada hankelepingut". Seepärast ei ole riiklik ega haldusjärelvalve individuaalõiguste kaitseks tõhusaim menetlus. Pakkujate subjektiivsete õiguste kaitse primaarseks ja efektiivseimaks viisiks on pöördumine vaidlustuskomisjoni (vt RHS-i eelnõu, 450 SE I, seletuskiri, lk 141). Järelevalveteate esitaja, jättes vaidlustuse esitamise õiguse tähtaegselt kasutamata ja minetades tänaseks selle võimaluse, on RHS § 206 lg 2 p-s 1 nimetatud olukorras. Õiguskindluse ja õigusrahu tagamise kaalutlustel on seadusandja ette näinud, et kui järelevalveteate esitaja ei ole kasutanud õigust esitada rikkumise peale vaidlustust vaidlustuskomisjonile, võib Rahandusministeerium alustatud järelevalvemenetluse lõpetada – järelevalvemenetlus ei saa muutuda tagaukseks olemuslikult tähtajatute vaidlustuste esitamisele.

Hankijale laekus praeguses minikonkursis kaks pakumust, mis on piisav parima pakkumuse väljaselgitamiseks konkurentsituatsioonis ja varasemate minikonkurssidega võrreldes arvestatav edasiminekuks. Seega ei toonud järelevalvemenetluses tuvastatud rikkumine kaasa avalike ja erahuvide kahjustumist võistlevate ja võrreldavate pakkumuste puudumise või nende vähesuse ja ebapiisavuse tõttu. Kõigil raamlepingu sõlminud ettevõtjatel oli reaalne võimalus esitada pakkumus minikonkursi

kutses märgitud tähtpäevaks. Mitmed ettevõtjad seda võimalust ka kasutasid. Järelevamenetluses ei ole tuvastatud asjaolusid, mis annaksid põhjuse järeldada, et riigihanke lõpptulemus oleks olnud teistsugune, kui hankija ei oleks eiranud RHS § 45 lg-tes 1-1¹ ja 5 sätestatud. Vaatamata rikkumise tuvastamisele hankija tegevuses ei ole Rahandusministeeriumi arvates põhjendatud ega proportsionaalne hankijale ettekirjutuse tegemine, sest tuvastatud menetlusreeglite rikkumine ei ole avaldanud mõju minikonkursi resultaadile. Kõnealune olukord on sarnane haldusmenetluse seaduse (edaspidi: HMS) §-iga 58, mille kohaselt ei saa haldusakti kehtetuks tunnistamist nõuda üksnes põhjusel, et haldusakti andmisel rikuti menetlusnõudeid või et haldusakt ei vasta vorminõuetele, kui eelnimetatud rikkumised ei võinud mõjutada asja otsustamist. Olukorras, kus menetlusnõuete rikkumine ei mõjutanud riigihanke menetluse (lõpp)tulemust, puudub põhjus hankijale riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamiseks kohustava ettekirjutuse tegemiseks.

Lähtudes eeltoodust ning juhindudes RHS § 205 lg 4 p-st 1 ja § 206 lg 2 p-dest 1-2, teatame, et Rahandusministeerium lõpetab SA Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus minikonkursi "Regionaalne koordineerimine, kasutusjuhtude valik ning raamistike väljatöötamine piiriüleste e-teenuste jaoks Ida-Aafrika Ühenduse (EAC) piirkonnas", viitenumber 305706, õiguspärasuse kontrollimiseks alustatud järelevamenetluse, ilma hankijale ettekirjutust tegemata.

RHS § 210 alusel soovitame hankijal riigihangete seaduse paremaks järgimiseks ja tulevikus samalaadsete rikkumiste ärahoidmiseks olla riigihanke menetluses elektroonilise teabevahetuse reeglitest kinnipidamisel edaspidi hoolsam, hoidudes riigihanke alusdokumentide kohta selgituste esitamisel suulisest teabevahetusest ning kui teabevahetus puudutab üksnes riigihanke ebaolulisi elemente, siis tagada erandkorras lubatud suulise teabevahetuse piisavas ulatuses dokumenteerimine.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht
riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond

Mihhail Antonov 5885 1448
Mihhail.Antonov@fin.ee